

Reunió del Grup Torre, els anys 50. D'esquerra a dreta: asseguts, Josep Sanç Moia, Maximilià Thous i Llorenç, Miquel Dolç i Francesc Bort i Puig; darrere, drets, Francesc Navarro, Rafael Villar, Joan Fuster, Santiago Bru i Vidal, Emili Beüt, Xavier Casp, Miquel Adlert i Lluís Margarit.

La represa valencianista de la postguerra

L'esclat del valencianisme cultural durant l'últim terç del segle XX no s'explica si no es té en compte el període de gestació durant els primers anys de la postguerra, durant els primers anys de la València franquista.

Faust Ripoll Domènech (Alcoi, 1964), doctor en filologia catalana, analitza amb detall els primers anys de la represa valencianista amb l'estudi *Valencianistes en la postguerra. Estratègies de supervivència i de reproducció cultural*, publicat per l'Editorial Afers. És una reelaboració de la tesi doctoral "El valencianisme cultural en la primera postguerra (1939-1951): els grups valencianistes, les autoritats franquistes i les relacions amb Catalunya i Mallorca".

Els primers anys de la postguerra ja es gesta el valencianisme cultural. Faust Ripoll l'estudia amb detall al llibre 'Valencianistes en la postguerra', publicat per l'Editorial Afers.

L'estudiós reivindica les accions fetes pels diversos grups i intel·lectuals que, ben identificats amb el règim

franquista o no, van contribuir a preservar i divulgar la llengua i les manifestacions culturals i populars genuïnes del país.

En el cas del grup de l'editorial Torre dels Xavier Casp i Miquel Adlert, és un reconeixement clar i contundent a tota la seva acció, especialment a la tasca de consolidació d'un model d'estàndard literari culte per al valencià. El paper fet per Casp i Adlert va ser, considera l'estudiós, clau per a la supervivència del valencianisme entre les noves generacions.

L'estudiós creu que el balanç de les activitats d'Adlert i Casp va ser molt positiu, en aquest aspecte i molts més, unes activitats que, diu, encara no han estat prou valorades ni estudiades. Bàsicament, perquè s'han vist enterbolides, i de vegades mal interpretades, perquè s'han valorat a la llum de l'activitat secessionista que van menar durant els anys de la transició democràtica.

Alpera reivindica Casp. Coincideix amb aquesta reivindicació Lluís Alpera. El poeta i filòleg obre el volum cinquè de la sèrie *Sobre poetes valencians*

Faust Ripoll Domènech (Alcoi, 1964) és doctor en filologia catalana. Ha convertit la seva tesi doctoral en el llibre *Valencianistes en la postguerra*.

i altres escrits, editat per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat, amb l'article de *Serra d'Or* "Xavier Casp, un poeta valencià heterodox".

Hi afirma que Casp fou un dels grans impulsors de la continuïtat de la cultura catalana al País Valencià en els anys immediats a la guerra civil de 1936-1939, a través de les tertúlies literàries que va organitzar a València. I que amb l'editorial Torre va obrir els camins de la innovació i de la modernitat. El conjunt de poetes aplegats a l'entorn de la seva editorial van assolir l'objectiu comú de modernitzar i normalitzar, hi proclama, la cultura catalana al País Valencià durant les dècades dels anys 40, 50 i 60.

Alpera recorda que la tasca editorial de Casp i el seu catalanisme tan fervorós i nacionalista foren saludats amb sorpresa i entusiasme des de tots els confins de les terres de llengua catalana.

El balanç que Faust Ripoll fa de les activitats d'Adlert i Casp el concreta en cinc aspectes. El primer és el de la consolidació de la normativa fabriana, tot i que cal recordar que els vells valencianistes, tret d'alguna excepció, també la van seguir en general. Però en el cas d'Adlert i Casp, s'hi va afegir la tasca de consolidació del model d'estàndard literari culte.

A Casp i Adlert els preocupava molt el registre que havien de fer servir,

tant ells com els seus autors. L'edició de la *Gramàtica valenciana* de Sanchis Guarner per l'editorial Torre, el consens a què arriben Casp i Adlert amb els autors que hi publiquen i el reconeixement de què gaudeixen per part de la crítica i dels escriptors dels altres territoris de llengua catalana converteixen les anomenades *normes de Torre* en referència indispensable per a qualsevol escriptor jove que comencés a publicar.

El segon aspecte és el de la consolidació i expansió dels lligams amb Barcelona i Mallorca, amb un intensitat mai no coneguda en la història del valencianisme. Això ajuda a establir un marc en què, a més de Casp i Adlert, les generacions posteriors de valencianistes trobaran suport, ressò i difusió a les seves activitats literàries, i fins i tot polítiques.

Per contra, els valencianistes de Lo Rat Penat, o figures com Francesc Soriano Bueso, Carles Salvador i Martí Domínguez, encara que tinguessin contactes esporàdics amb Catalunya i Mallorca, no dedicaren les seves energies a construir aquesta xarxa de relacions.

Acabada la guerra, ben aviat es refan els lligams entre alguns valencianistes i els seus interlocutors catalans. A partir del 1940 la comunicació serà permanent i anirà augmentant, tant l'epistolar com la personal. Aquesta va

ser, considera Faust Ripoll, una de les estratègies cabdals de supervivència i resistència del valencianisme.

Josep Maria de Casacuberta, l'editor de Barcino, va ser el principal contacte a Barcelona, durant els primers anys de la postguerra, i va esdevenir l'eix on van convergir els valencianistes que volen tenir relació amb Catalunya i cercar-hi suport.

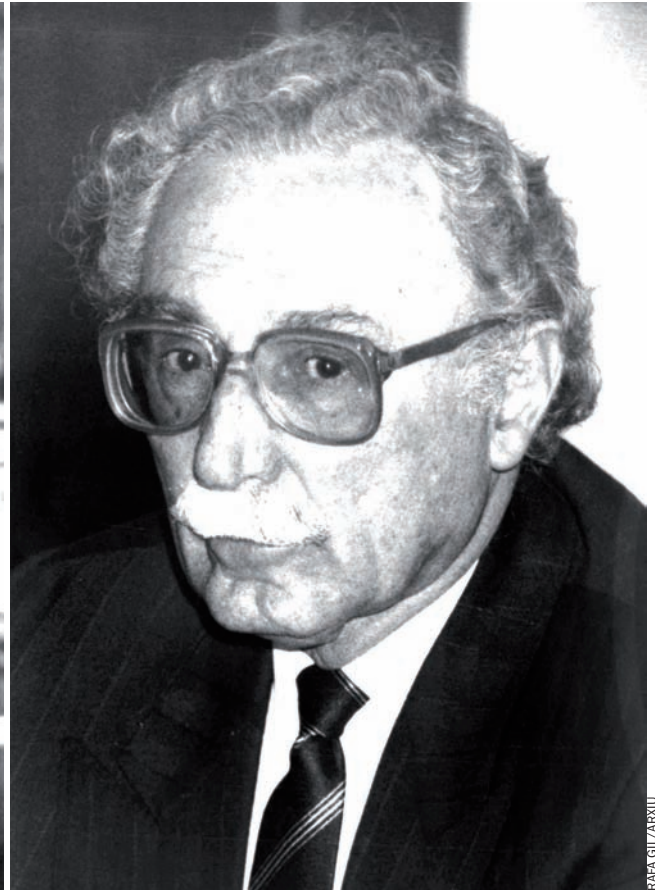
El tercer aspecte positiu del balanç de les activitats d'Adlert i Casp és conseqüència del segon, la col·laboració activa en els projectes culturals de tot l'àmbit català.

El quart, la creació de dues plataformes, l'editorial i la revista *Esclat*, publicació bimestral clandestina que només va poder veure tres números, tot dins l'any 1948, perquè el tancament, a Barcelona, de la revista *Ariel* va empenyer Casp i Adlert a no publicar-ne el quart número, que ja tenien enllestit, a fi que no els tanquessin també l'editorial.

I el cinquè va ser la captació de joves valors literaris per al valencianisme, edició dels seus treballs, fidelització al valencianisme –i al catalanisme– i projecció d'aquests a Barcelona i Mallorca. Van conformar unes generacions de joves valencianistes que es trobaven còmodes en l'àmbit del Grup Torre, i que probablement, considera Faust Ripoll, difícilment s'haurien incorporat al valencianisme si llavors el seu únic referent hagués estat solament Lo Rat Penat. Per això considera que el paper de Casp i Adlert va ser clau per a la supervivència del valencianisme entre les noves generacions.

A més de la tertúlia, l'editorial i la revista, i de la xarxa de relacions establerta amb regularitat amb intel·lectuals i editors de Barcelona i Mallorca, Adlert i Casp van tenir una presència notable en periòdics i revistes, tant el *Pensat i Fet* com l'*Almanaque de Las Provincias*, pràcticament les úniques publicacions dels primers anys de la postguerra autoritzades pel règim franquista que inclouen literatura en català. Les amistats personals amb els responsables de les dues publicacions els va obrir aquestes portes des de la primera hora.

Cal recordar que si bé el franquisme va renunciar a instrumentalitzar la cul-

Joan Fuster i Xavier Casp, que formaven part del Grup de l'editorial Torre, es van distanciar i enfrontar entre els anys 1962 i 1966.

tura autòctona a Catalunya, en canvi, a València va permetre, integrant-lo, un determinat valencianisme i, per tant, la censura, editorial i periodística, va ser més permissiva, amb la llengua.

Però les seves col·laboracions es van estendre a pràcticament totes les publicacions, de *Destino* i *Ariel*, a *Raixà*, i fins i tot a les revistes de l'exili *La Nostra Revista* i *Pont Blau*. Hi publiquen articles erudits; crítiques literàries; panegírics a figures com Miquel Ferrà, Carles Riba o López-Picó; articles de combat socioliterari; cròniques del panorama literari valencià i textos de creació, tant poemes com narracions curtes.

Casp i Adlert no solament es dediquen a escriure en català, a crear plataformes des d'on expressar-se i des d'on captar gent jove i nous lectors, sinó que a més tenien una idea molt clara sobre la literatura que calia conrear per a atènyer la normalitat literària, un pressupòsit previ per a crear un públic lector interessat en la literatura en català i animar els joves escriptors a escriure en aquesta llengua i no en castellà.

Les conferències, les lectures poètiques i l'excursionisme van completar la tasca d'Adlert i Casp. Les excursions tenien un objectiu doble: collar el grup i conèixer el patrimoni cultural valencià. Les excursions més freqüents foren al Puig i a Sagunt.

Si Adlert i tot el Grup Torre rebutgen d'integrar-se en Lo Rat Penat, per contra la col·laboració amb la Institució Alfons el Magnànim, a través de la secció de literatura, va ser immediata. La institució s'adreçava al públic culte i, per tant, s'adeia als objectius del grup.

Però Adlert i Casp també van trobar temps per a estendre la seva divulgació de la llegua autòctona a la gent del carrer. Ho van fer amb l'edició i la distribució clandestines, entre el 1944 i el 1946, de 25 estampes de sants i marededús amb oracions, himnes o invocacions en català. Les repartien per les esglésies valencianes, "dissimuladament", com va dir Casp a Faust Ripoll. Les estampes lligaven i exaltaven una llengua, una cultura i una fe; és a dir, una manera d'entendre un país.

Evolució d'Adlert i Casp. Encara que el trencament d'Adlert i Casp amb el catalanisme i l'aposta pel secessionisme lingüístic es produeixi molts anys després de l'època analitzada al llibre, l'estudi no s'està d'esbossar unes línies per mirar d'explicar l'evolució d'aquests dos intel·lectuals que desemboca en el secessionisme.

L'origen se situaria just al moment que acaba l'estudi, el 1951. Entre el 1951 i el 1962 es produeix el progressiu eclipsi del tàndem Casp-Adlert, tant dins de València com pel que fa a la projecció a Barcelona i Mallorca, i la seva substitució de capdavanters en el valencianisme per la figura de Joan Fuster. I, a més, són derrotats davant el bàndol del valencianisme oficial representat per Lo Rat Penat.

El cas més important d'aquest eclipsi va ser l'exclusió d'Adlert, acompanyada de l'autoexclusió de Casp, de la comissió patrocinadora del *Diccionari català-valencià-balear* a València. Moll i Sanchis Guarnier van veure que si en aquesta comissió hi era present, a més de Casp, Adlert, semblaria que fos

Llorente Falcó, director de 'Las Provincias', és un cas únic d'actuació valencianista i de reivindicació de la valencianitat dins l'entrellat ideològic del règim franquista

dominada pel Grup Torre, generadora d'enemistats violentes entre els valencianistes oficials, i llavors moltes figures importants s'hi girarien d'esquena. Al capdavant, Moll i Sanchis van haver de comptar per a la campanya del diccionari amb les forces vives del valencianisme, amb el valencianisme oficial, és a dir, aquelles que eren més ben situades de cara al règim –Lo Rat Penat, per tant– i van haver de sacrificar el tàndem Aldert-Casp.

A més, aquell 1951, Adlert i Casp van veure com, per culpa de la guerra oberta amb els vells valencianistes, perdien algunes plataformes.

Entre els anys 1962 i 1966 hi ha el distanciament i l'enfrontament amb Joan Fuster, la suspensió de les tertúlies setmanals i el tancament de l'editorial Torre. Coincideix amb un canvi en els paradigmes ideològics i culturals –desclosa dels moviments esquerrans de caire marxista; realisme en literatura– i amb una nova generació de valencianistes que ja no es reconeix en els patrons ideològics –dretans i confessionals– i estètics d'Adlert i Casp.

L'etapa que va del 1966 al 1976 és de replegament, de tornar a refer lligams amb els valencianistes vells que quedaven, de trencar els lligams amb Catalunya i Mallorca, de paupèrrima producció poètica. I d'ésser marginats pel moviment valencianista i catalanista. Dos fets il·lustratius: cap dels amics catalans de Casp i Adlert no assisteix a l'estrena al Liceu de Barcelona, el 1974, de *Vinatea*, amb llibret de Casp, i les dedicatòries del llibre que publica el 69, *Silenci*, són exclusivament a valencians.

La quarta i darrera etapa, del 1974 al 1988, és la del trencament. Davant l'embranchida del moviment catalanista i d'esquerres al País Valencià, Xavier Casp i Miquel Adlert s'alineen en el seu bàndol *natural*: la dreta conservadora, catòlica i valencianista. Tornen a la llum pública amb escrits a la premsa

Els anys 40, Xavier Casp va col·laborar regularment en la publicació *Pensat i Fet*.

periòdica, reediten part de la seva obra amb les anomenades *normes del Puig* i tornen a Lo Rat Penat. Queden lluny els virulents anys de la guerra amb els qui ara Casp abraçava i s'atacaven mútuament, els anys que era anomenat poeta caspós per Carles Salvador en un llibret de falla.

Tres grups valencianistes. Durant els primers anys de la postguerra queden ben delimitats, segons Faust Ripoll, tres grups. En el primer hi ha els qui limiten el seu valencianisme a l'expressió de la identitat autòctona tradicional –llengua, símbols, tradicions– i s'insereixen en el marc de la nació espanyola. Serien els regionalistes. En el segon, els que reivindicquen també l'expressió de la identitat autòctona, però l'àmbit de projectió, actuació i inserció és el País Valencià: els valencianistes. I el tercer és el que amplia l'àmbit als Països Catalans: els catalanistes. Les fronteres entre tots tres grups són poroses, especialment entre el segon i el tercer.

Les estratègies de supervivència són dues, la d'aquells que s'arreceren en el

marc del valencianisme oficial, ja sigui a l'empara de Lo Rat Penat i del Centre de Cultura Valenciana, i la dels marginals. Això dura fins al 1943, quan sorgeixen una sèrie de divergències al si del grup no oficialista, és a dir, les desavinences entre els integrants del Grup Torre i els vells valencianistes agrupats al voltant de la figura de Carles Salvador. Aquest grup de vells valencianistes s'incorporarà al valencianisme oficial amb l'entrada a Lo Rat Penat, el 1948.

Per a Faust Ripoll, les aportacions que fan tots els grups són positives, no solament les que van fer el Grup Torre. Entre els valencianistes oficialistes considera que cal destacar el paper que va hi va exercir Teodor Llorente Falcó, director de *Las Provincias*. Fa una defensa del català al llibre *Los valencianos en San Sebastián* (1942) i sota el seu aixopluc trobem en *l'Almanaque de Las Provincias* l'expressió de la llengua catalana, i en el periòdic *Las Provincias* informació regular de les activitats valencianistes: ressenyes de llibres editats en català, fets de la història valenciana, esdeveniments de Lo Rat Penat, etc.

Llorente Falcó, afirma l'estudiós, és un cas únic i excepcional d'actuació autonòmica valencianista de reivindicació de la valencianitat dins l'entrellat ideològic "imperial" del règim franquista.

La història del valencianisme d'aquells anys és intensa, plena d'episodis de gran tensió, d'enfrontaments, de fluxos i refluxos, però bulliciosa. Aquells enfrontaments poden aportar algunes claus de la guerra civil entre valencianistes durant l'anomenada transició democràtica. Per a Faust Ripoll no es poden reduir a una lluita de caràcters i enveges entre els uns i els altres.

La lliçó que en treu Faust Ripoll és que la supervivència i l'expansió del valencianisme en el sentit més ampli del terme van lligades a moviments que representen la pluralitat, la modernitat i la radicalitat democràtica, com al seu moment el catalanisme, al contrari que representa i defensa, encara ara, la dreta autòctona i la dreta espanyola.

Lluís Bonada